

Gecmiş Zaman Fıkraları**Meşrutiyet zamanları**

YAZAN :

Abdülhak Şinasi Hisar**ARANAN HÜRRİYET**

İlk Harbi Umumi zamanında Bü-yükadada İttihat ve Terakki mer-kezi umumisi azasından Ziya Gökalp bir gün çamlar arasında telâşla dolaşıyor ve müessir bir sesle: «Hürriyet!... Hürriyet!...» diye haykırıyor, bazan da, «Hürriyet! Nerdesin?» diye soruyormuş. Bunu gören bir genç filozofun feisefi bir buhrana tutulduğunu sanmış. Kim bilir acaba ne türü bir hürriyet arıyor? Diye düşünmüş. Fakat az zamanda bir hayal sukutuna uğramış. Feylesofun bu esnada çamlar arasında bulamadığından telâş ettiği ve çağırdığı ideal bir hürriyet değil, sadece ismi Hürriyet olan genç kızymış.

YEMİNLERLE EDİLEN MÜNKAŞA

Bir hayli dalgın olan Hüseyin Danişle pek dağınık olan Rıza Tefvik Zerdüşt = Zarathustra hakkın-da meşhur münakaşaları ömürdü. İkisi de iddialarını aynı bir müellifin aynı isimli bir kitabıyla istişhad ediyorlar, ikisinin de zikrettikleri cümleler birbirlerine tevafuk etmiyor ve onlar bu kitabı tahrif ettiklerini yeminlerle iddia ediyorlardı. Nihayet hakeme müracaatları kararlaştırıldı. İkisinin de birbirini red ve inkâr etmek üzere yâd ettikleri Müellifinin aynı eserinin fakat ayrı birer tabına istinad ettikleri, bu yeni tabında kitaptaki tahavvüllerin müellif tarafından yapılmış olduğu görüldü. İkisi de iddialarının haklı olduklarına tefahür ettiler.

RIZA TEVFIK VE İSTİKRAZ-I DAHİLİ

Zavallı Maliye Nazırı Cavid Bey Maliyedeki büyük odasında memleketin bütün münevverlerini davetle kendilerine tantanalı bir nutuk söylüyerek milleti istikrazı dahilî satın almaya teşvik için muallimlerin ders vermelerine, muharrirlerin makaleler yazmalarına hatiplerin konferanslar vermelerine, müelliflerin risaleler neşretmelerine kıymet veriyor, herkes için şahsî bir menfaat olduğunu izah ediyordu. Bunun üzerine İstanbulda galiba Ferah Tiyatrosunda bir mûsamere tertip olundu. Herkes bu fikri anlatmak için ne bilirse söylediler. Sahneye Rıza Tefvik geldi. Bu fikre iltihak ile başladı. Sonra bir hikâye anlattı. Bir vurgun yapmaya karar veren yeni bir vali önüne çağrılan ahaliyi pence-resinden baktırarak bahçedeki bağılı duran bir hayvanın ne olduğunu sorar, bir buzağı diyenleri keçi demediler diye ve keçidir diyenleri, buzağı demediler diye tevkif ettirmiş. Yahudiler gelince «Bu ne keçidir, ne de buzağıdır, bu Allahın bir belâsıdır. Bizim vereceğimiz ne ise bildirin de hapse git-

meden evvel ödeyelim!» demişler. «İşte siz de bunu anlarsınız ya, hepimiz istikraz-ı dahilî alacaksınız!» deyince herkes kahkahalarla gülüşmeye başladı, mûsamere tam bir cümbüş halinde dağıldı, İttinat ve Terakki azasının ona karşı öfkelenmeye en haklı oldukları bir gündü.

BUNDAN MI İBARETTİR

Fazıl Ahmed kendisine yazı ve imzası için verilen bir deftere İttihat ve Terakkinin pek hoşuna gitmiyeceği bazı hatıralar yazmış. Bu defter yazı ve imzası için Hüseyin Cahide verilince o da Fazıl Ahmedin satırları altına: «Nice yıllar devam eden bir refakatin hatırası bundan mı ibarettir?» cümlesini yazmış. Bu defter tekrar Fazıl Ahmede gösterilince o da Hüseyin Cahidin cümlesine: «Bunlardan ibaret değildir efendim!» diye ilâve etmiş.

EDİBENİN BİR CÜMLESİ

Halide Edip Hanım ilk kocası Salih Zeki Beye «Seviyye Talip» romanını verirken «Hocam ve kocam Salih Zekiye» cümlesini yazmış. Sonra karı koca ayrılmışlar. Halide Hanım başkasiyle evlenmiş. Bu kitap da ortadan kaybolmuş. Salih Zeki bir gün Doktor Kadri Raşit Paşaya bu güzel dedi-kaşlı kitabını bulamadığını söylemiş. O da, bunu Halide Hanıma bildirince, bu eski güzel cümlesini nis-yandan kurtarmak için bir Seviyye Talip kitabı üstüne bir daha «Hocam ve kocam Salih Zekiye» diye yazmış, Kadri Raşit Paşa vasıtasıyla sabık kocasına göndermiş

LÜTFEN YİYEBİLİRLERİ!

Doktor Süleyman Numan Paşanın iyi bir doktor olmak şöhreti vardı. İttihatçılar arasında o kadar politikacı olmuştu ki, artık doktor değil saray adamı sayılabilirdi. Meşhur Kütüphane sahibi Halis Efendiye, muayene ettirdikten sonra, oğlu Reşat Halis'e gönderdiği mektupta «Pederiniz bütün arzu ettikleri yemeklerden lütfen yiyebilirleri!» diye yazdığını görmüştüm.

MÜNKİR NEKİR NERDE?

Muharrirlerin en ihtiyarı olduğu için kendisine Şeyhülmuhammadî denilen Mahmut Sadık son derece mantık taraftarıydı. Uzun boylu mantıklı yazılarında daimâ nice bir takım ahkâm çıkarırdı. Köprüden denize düştüğü bir gün kendisi evvelâ öldüğüne kanaat getirmiş. Onu bir İngiliz Şilebinde denizden kurtardıktan sonra, ısınsin diye vapurun kazan dairesine götürmüşler. Gözlerinin ilk açılışındaki ruh hâletini bana anlatmıştı. Kendini büyük bir ateşin önünde bulunca Cehennemde olduğunu sanmış. Cesasını haklı buluyoru, ancak usulüne itiraz ediyormuş. «Evet, Cehennemlik olduğumda hiç şüphe yok, fakat Münkir - Nekir neden usulen bana gelmedi? Beni niçin isticvap etmedi? Ahrette de mi istibdat?» diye mantıklı tenkidlerinin silsilesine başlamış.

TATLI BİR SÖĞÜŞ

Şair Eşrefe bazı şiirlerine Hüseyin Siretin ettiği itirazları nakletmişler. O da:

«Cenab-ı mîr-i Siret tatlı dilden bir söğüş ister!»

«Cenab-ı mîr-i Siret tatlı dilden bir söğüş ister!»

diye cevap vermiş.

VECİZE MISRALARI

Serveti Fünun'un bir nüshasında Hüseyin Siretin bazı vecizeleri birer mısra halinde yazılmıştı. Anlaşıyordu ki mensur cümleler yerine vecizeleri birer mısra halinde yazılmaları daha tesirli oluyormuş. Meselâ şu mısra:

«Nâdan elinde şimdi perişan kitabımız!»

HANGİ REŞAT NURİ

Soyadlarımızı kullanmadan önce daha Darago olmayan Reşad Nuri, Fransızca güzel yazılar neşredermiş; daha Güntekin olmayan Reşad Nuri de Türkçe güzel yazılar neşredermiş. Fakat o günün birinde görmüş ki, bu Fransızca yazar Reşad Nuri türkçe yazılar da yazmaya başlamış, bundan hiç memnun olmayarak «Yook, bu iş olmadı, bu yazılara devam ederse ben de Fransızca yazılar yazar ve onları da Reşad Nuri diye imzalarım!» demiş.

